

UNITATEA BISERICII ESTE DAR AL LUI DUMNEZEU ȘI CORESPONSABILITATE A CLERULUI ȘI CREDINCIOȘILOR LAICI*

În societatea contemporană, caracterizată prin secularizare accentuată, adică prin relativizarea valorilor religioase și morale, este tot mai necesară o reînnoire a teologiei ortodoxe actuale, printr-o prezentare a legăturii profunde dintre adevărurile de credință, viața liturgică și experiența mistico-ascetică a Bisericii. Această prezentare relațională dinamică trebuie realizată prin aprofundarea marilor teme ale credinței și vieții Bisericii, în dialog cu nevoile pastorale și misionare prezente.

1. Unitatea este un atribut sau o notă fundamentală a Bisericii Ortodoxe mărturisită în Crez: „Cred întru Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică”. Înțelegerea unității Bisericii, realizarea și manifestarea ei la nivelul vieții concrete a Bisericii trebuie să constituie o permanentă preocupare, atât în plan teologic și spiritual, cât și în plan pastoral-misionar.

În acest sens, sinodalitatea este o regulă canonică și o practică a vieții Bisericilor locale ortodoxe, cu scopul de-a exprima unitatea credinței ortodoxe, a vieții sacramentale și a disciplinei canonice, potrivit Sfintei Scripturi și potrivit Sfintei Tradiții apostolice și patristice. Dacă sinodalitatea este o normă canonică permanentă la nivel local, ea trebuie să fie astăzi o practică permanentă și la nivel panortodox sau universal, nu doar în situații excepționale sau de criză, ci pentru menținerea și afirmarea permanentă a comuniunii eclesiale și a coresponsabilității pastorale și misionare ale Ortodoxiei în lumea de azi.

Teologia ortodoxă prezentă este chemată să aprofundeze adevărul privind unitatea eclesială, dogmatică, euharistică și canonică, pornind de la învățătura fundamentală că Sfânta Treime constituie

---

* Cuvântul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la Conferința teologică internațională „Unitatea panortodoxă și sinodalitatea”, Iași, 09-12 ianuarie 2019.

sursa, modelul și scopul unității panortodoxe și a sinodalității în Biserică, după cum ne arată rugăciunea Domnului Iisus Hristos pentru unitatea Bisericii Sale: *ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis. Și slava pe care Tu mi-ai dat-o le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem* (Ioan 17, 21-22).

2. Înțelegerea teologiei dogmatice ortodoxe ca știință a mântuirii și slujire a unității Bisericii a fost preocuparea principală a marelui teolog român Dumitru Stăniloae, care în opera sa a reorientat și înnoit teologia academică ortodoxă, adesea influențată de scolastica occidentală, eliberând-o de această influență prin intensificarea legăturii teologiei contemporane cu teologia Sfinților Părinți, cu spiritualitatea liturgică și mistico-ascetică (filocalică) a Bisericii.

Vorbind despre importanța *Teologiei Dogmatice*, ca sinteză și sistematizare a teologiei întregi, cu un scop unitar, precis, Părintele Stăniloae constata în anul 1930: „Lipsa dogmaticii din formarea teologului face din disciplinele teologice studii disparate cu probleme care au pierdut din vedere subordonarea lor unui scop unitar. Atenția teologului este deviată de la Dumnezeu și acțiunea Lui, la filologie, la istorie, la probleme sociologice etc., privite pentru ele însele. Problema central-religioasă, legătura sufletului cu Dumnezeu, în care se rezolvă toate celelalte probleme este, dacă nu uitată, împinsă pe un plan secundar”¹.

Arătând vocația teologiei ortodoxe ca știință a mântuirii sau a îndumnezeirii omului și a unității sau comuniunii eclesiale în viața și misiunea Bisericii, Părintele Stăniloae face distincția necesară între teologia făcută într-un timp dat și învățătura permanentă a Bisericii precizând că: „nu toată teologia devine învățătura bisericească, ci numai aceea pe care o absoarbe Biserica prin consensul ei unanim în timp și spațiu [...]. Așadar, în Biserică, se face teologie și Biserica menține din ea ca învățătura permanentă ceea ce explicitează autentic planul de îndumnezeire a omului” [...]. „Teologii trebuie să-și încadreze slujirea lor în această operă de mântuire a

---

¹ „Prefață” la traducerea manualului lui Hristu Andruțos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, Sibiu, 1930, p. V, citat de diac. asist. Ioan Ică jr. în volumul omagial: *Persoană și Comuniune. Prinos de cinstire preotului profesor academician Dumitru Stăniloae 1903-1993*, Sibiu, 1993, p. XXV, nota 3.

credincioșilor Bisericii (s.n.) din fiecare timp. De aceea, reflexiunea teologică personală trebuie să fie animată nu de dorința de originalitate cu orice preț, ci de explicarea a ceea ce e moștenire comună și slujește mântuirii credincioșilor Bisericii (s.n.) din acel timp; ea trebuie să stea în strânsă intimitate cu viața de rugăciune și de slujire a Bisericii, pentru a adânci și înviora această slujire. Fără aceasta, Biserica poate deveni formalistă în slujirea ei, iar teologia rece și individualistă².

3. Așadar, astăzi, reflecția teologică privind unitatea eclesială panortodoxă trebuie aprofundată și în relație cu viața concretă a comunităților eclesiale prezente. În acest sens, catedra academică și altarul Bisericii trebuie să fie în permanentă conlucrare, profesorul de teologie și păstorul de suflete sunt coresponsabili pentru apărarea, păstrarea și cultivarea unității eclesiale locale și panortodoxe. În această privință, dorim să reamintim faptul că dogmele și canoanele Bisericii Ortodoxe au fost formulate și aprobate în Sinoade ecumenice de către episcopi, păstori în eparhiile lor, fiind ajutați de teologi erudiți, toți având o conștiință profundă a responsabilității lor de a menține unitatea Bisericii ca fiind o necesitate pentru mântuirea clerului și credincioșilor Bisericii, adică unirea lor cu Sfânta Treime. De asemenea, pe baza credinței ortodoxe, Liturgiile euharistice au fost elaborate în comunități eclesiale vii, unind rugăciunea cu reflecția teologică, dogma cu doxologia, unitatea internă a Bisericii cu misiunea ei dinamică în societate. Pe lângă sublinierea adevărului că Sfânta Treime este sursa, modelul și scopul unității Bisericii, teologia ortodoxă de astăzi trebuie să sublinieze că unitatea Bisericii este dar oferit de Dumnezeu, dar și responsabilitate a episcopilor, preoților, diaconilor și credincioșilor laici, pentru menținerea unității Bisericii, pentru ca *lumea să creadă* (cf. Ioan 17, 21-22).

Totodată, Ortodoxia are nevoie de o reflexie teologică aprofundată privind relația dintre libertatea individuală și comuniunea eclesială, dintre teologia academică și viața parohiilor și mănăstirilor, între primat (întâietate) și sinodalitate, la nivel local și panortodox, între autocefalie locală și coresponsabilitate panor-

---

² Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Tom 1, ediția a V-a, în colecția „Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Opere Complete”, Editura Basilica, București, 2018, pp. 100-101.

todoxă, deoarece autocefalia nu trebuie confundată cu izolarea și nici unitatea cu constrângerea. Dialogul, consultarea reciprocă și cooperarea concretă dintre Bisericile noastre autocefale trebuie să devină o practică permanentă, bine organizată, și nu doar evenimente izolate sau de conjunctură.

Trebuie să veghem permanent ca egoismul individual sau colectiv să nu submineze sfințenia comuniunii eclesiale.

***

Ne rugăm Preasfintei Treimi să dăruiască lumină, pace și bucurie tuturor participanților la Conferința teologică internațională de la Iași (9-12 ianuarie 2019), cu tema „Unitatea panortodoxă și sinodalitatea”.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

THE UNITY OF THE CHURCH IS THE GIFT OF GOD AND A CO-RESPONSIBILITY OF THE CLERGY AND THE LAY FAITHFUL³

In contemporary society, characterised by increased secularisation, i.e. through relativisation of religious and moral values, a renewal of present Orthodox theology is more and more necessary, through a presentation of the deep connection between the truths of faith, the liturgical life and the mystic-ascetic experience of the Church. This dynamic relational presentation must be accomplished by deepening the great themes of the faith and of the life of the Church in dialogue with the present pastoral and missionary needs.

1. Unity is an attribute or a fundamental note of the Orthodox Church as confessed in the Creed: "I believe in One, Holy, Catholic and Apostolic Church". Understanding the unity of the Church, its realisation and manifestation in the concrete life of the Church must be a permanent concern, both theologically and spiritually, as well as in the pastoral-missionary field. In this sense, *synodality* is a canonical rule and a practice in the life of the local Orthodox Churches in order to express the unity of the Orthodox faith, of the sacramental life, and of the canonical discipline, according to the Holy Scripture and the Holy apostolic and patristic Tradition. If synodality is a permanent canonical norm at the local level, it must be today a permanent practice also at panorthodox or universal level, not just in exceptional or in crisis situations, but in maintaining and permanently asserting the ecclesial communion and the pastoral and missionary co-responsibility of Orthodoxy in today's world.

---

³ Message of His Beatitude DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, at the International Theological Conference "Panorthodox Unity and Synodality", Iași, 9-12 January 2019.

The present Orthodox theology is called to deepen the truth regarding the ecclesial, dogmatic, eucharistic and canonical unity, starting from the fundamental teaching that the Most Holy Trinity is the source, model and purpose of panorthodox unity and synodality in the Church, as the prayer of our Lord Jesus Christ for the unity of His Church shows to us: *that all may be one, as You, Father, in Me, and I in You so that they may believe that You have sent Me. And the glory that You have given me I have given them, that they may be one, as We are one* (John 17:21-22).

2. The understanding of Orthodox dogmatic theology as a science of salvation and service to the unity of the Church was the main concern of the great Romanian theologian Dumitru Stăniloae, who in his work has re-orientated and renewed the academic Orthodox theology, often influenced by Western scholasticism, liberating it from this influence by intensifying the connection of contemporary theology with the theology of the Holy Fathers, with the liturgical and mystic-ascetic (philocalical) spirituality of the Church.

Speaking about the importance of the *Dogmatic Theology* as a synthesis and systematisation of the whole theology, with a precise and unified purpose, Father Stăniloae noted in 1930: "The lack of dogmatics from a theologian's formation makes the theological disciplines disparate studies with problems that have lost sight of subordination to a unitary purpose. The theologian's attention is deviated from God and His action to philology, history, social issues, etc., viewed for themselves. The central-religious problem, the connection of the soul with God, in which all the other problems are solved is, if not forgotten, pushed to a secondary plan"⁴.

Pointing to the vocation of Orthodox theology as a science of salvation or deification of the human being and of the unity or ecclesial communion in the life and mission of the Church, Father Stăniloae makes the necessary distinction between a theology done in a given time and the perpetual teaching of the Church, stating that "not every theology becomes ecclesiastic teaching, but

---

⁴ "Preface" to the translation of Hristu Andruțos's manual, *The Dogmatics of the Eastern Orthodox Church*, Sibiu, 1930, p. V, quoted by deacon assist. Ioan Ica jr. in the homage book: *Person and Communion. Tribute of Honour to Reverend Professor Academician Dumitru Stăniloae 1903-1993*, Sibiu, 1993, p. XXV, note 3.

only that which the Church absorbs through its unanimous consensus in time and space [...]. Thus, theology is made in the Church, and the Church retains from it as permanent teaching that which authentically explicates the plan of human's deification" [...]. "Theologians must enclose their ministry in this work of salvation for the Church's faithful (emphasis added) from all times. Therefore, personal theological reflexion must be animated not by the desire for originality at any cost, but by the explanation of what is common inheritance and serving the salvation of the Church's faithful (emphasis added) in that time; it must stay in close intimacy with the life of prayer and ministry of the Church, in order to deepen and revive this ministry. Without this, the Church can become formalist in its service, and the theology distant and individualistic"⁵.

3. Therefore, today, the theological reflection on panorthodox ecclesial unity must be deepened also in relation to the concrete life of the present ecclesial communities. In this sense, the academic chair and the altar of the Church must be in constant cooperation, the professor of theology and the shepherd of souls are co-responsible for the defence, preservation and cultivation of local and panorthodox ecclesial unity. In this regard, we would like to remind that the dogmas and the canons of the Orthodox Church were formulated and approved by the Ecumenical Councils by bishops, spiritual shepherds in their dioceses, being helped by erudite theologians, all of whom had a profound conscience of their responsibility in maintaining the unity of the Church as a necessity for the salvation of the clergy and the faithful of the Church, that is, their union with the Most Holy Trinity. Moreover, on the basis of the Orthodox faith, Eucharistic Liturgies were elaborated in living ecclesial communities, uniting prayer with theological reflection, dogma with doxology, the internal unity of the Church with its dynamic mission in society. In addition to underlining the truth that the Most Holy Trinity is the source, pattern and purpose of the Church's unity, today's Orthodox theology must emphasize that the unity of the Church is a gift offered by God, but also the

---

⁵ Rev. Prof. Dumitru Stăniloae, *Orthodox Dogmatic Theology*, Tom 1, 5th Edition, in collection „Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Opere Complete” (“Rev. Prof. Dumitru Stăniloae, Complete Works”), Basilica Publishing House, Bucharest, 2018, pp. 100-101.

responsibility of the bishops, priests, deacons and lay believers, in order to maintain the unity of the Church, so that *the world may believe* (cf. John 17:21-22).

At the same time, Orthodoxy needs a deeper theological reflection on the relationship between individual freedom and ecclesial communion, between academic theology and the life of parishes and monasteries, between primacy and synodality, at local and panorthodox level, between local autocephaly and panorthodox co-responsibility, because autocephaly should not be confused with isolation or unity with constraint. Dialogue, mutual consultation and concrete cooperation between our autocephalous Churches must become a permanent, well-organised practice, not just isolated or conjectural events. We must constantly be vigilant so that individual or collective egotism should not undermine the holiness of ecclesial communion.

***

We pray the Most Holy Trinity to give light, peace and joy to all participants in the International Theological Conference in Iași (9-12 January 2019), with the theme "Panorthodox Unity and Synodality".

† DANIEL

Patriarch of the Romanian Orthodox Church